

Gammalt och
nytt sida vid sida.

Ansikts- lyftet

1 200 block i fasaden ska bytas ut innan Nationalmuseum öppnar igen 2017. Första etappen har just avslutats. Ingvar Hedenrud pekar upp mot fasaden vid entrén, på ett par vittrade kalkstensblock mellan två fönster som vetter mot Blasieholmskajen, den mest utsatta delen av museet.

– Två ganska typiska exempel, säger han.

TEXT PETER WILLEBRAND FOTO ANNA RUT FRIDHOLM

Ingvar Hedenrud är byggnadsantikvarie vid Tyréns och anlitad av Statens fastighetsverk som konsult vid restaureringen av Nationalmuseum. Hans bedömning ligger till grund för hur mycket sten i fasaden som ska bytas ut.

– Utmaningen är förstas att göra en så riktig avvägning som möjligt vid inspektionen, vilka som klarar en period till och vilka som riskerar att bli en fara de kommande decennierna. Vi har kommit fram till att det handlar om runt 1 200 block som måste bytas ut, säger han.

MALIN MYRIN, PROJEKTLEDARE vid Statens fastighetsverk, står bredvid och gör ett överslag av omfattningen:

– Närmare fem procent byts ut den här gången.

Budgeten för hela reoveringen av Nationalmuseum uppgår till drygt 800 miljoner kronor. Stenarbetena står för en förhållandevis liten del.

– Totalt rör det sig om 25 miljoner, några procent av den totala budgeten.

Alla stenarbeten handlar inte om fasaden. Det ska även bli nya golv.

– Säkerhetsaspekterna kommer i första hand när vi bedömer hur mycket

sten som ska bytas, vi vill helt enkelt minimera risken för stenedfall, understryker Malin Myrin.

Museet är en publik plats. Året innan stängningen, år 2013, räknades drygt 350 000 besökare in.

– Men det är klart att man i vissa fall behöver göra estetiska avväganden, och de blir tydligast när den nya stenen är på plats och man verkligen ser hur den förhåller sig till den vittrade stenen.

EN VANLIG ANLEDNING till skador på kalkstenen är att stenämnen har placerats med stående lager och att stenens lerklov hamnat för nära ytan och fukt tränger in, förklarar Malin Myrin.

– Leran sväller och stenens ytskikt spjälkar av.

Nationalmuseum öppnas åter för allmänheten år 2017. Restaureringen är en del av en generell modernisering av det välbesökta museet. Ny teknik och nya utrymmen ska bland annat möta besökarna. Det är Wingårdh arkitektkontor och Wikerstål arkitekter som har uppdraget att skapa den moderna museupplevelsen. Under tiden som restaureringen pågår visas utställningar

Ny kalksten möter gammal.

▲
Ett gammalt stavfel har rättats till.

”Vi har varit på besök i stenbrotten för att försäkra oss om att vi kan få fram rätt nyanser och volymer. Där vet de också exakt var motsvarande sten finns.”

i tillfälliga lokaler på Konstakademien.

Det finns en praktisk aspekt av att restaurera fasaden samtidigt som museet håller stängt. Fasaden har restaurerats kontinuerligt genom historien, med 20–25 års mellanrum.

– Den senaste stora restaureringen skedde i början av 90-talet, säger Malin Myrin.

Den gången kom bland annat en nyhuggen version av marmorstatyn av Tessin den yngre på plats. Han lyser med en annan vithet än grånade grannen Tobias Sergel, fortfarande i originalutförande.

NATIONALMUSEUM invigdes år 1866. Det var en gryende tid för svensk industrialism, vilket också Nationalmuseum skulle bekräfta. Stockholmsutställningen som öppnade samma år hade temat ”Skandinavisk industri”.

– Fasadstenen höjgs maskinellt, vilket man var väldigt stolt över då. Det sågs som ett tecken på framåtskridande och ett modernt Sverige. Man värderade alltså inte hantverket på samma sätt som vi gör i dag. Men man kan ändå se att de fick utföra en hel del arbeten manuellt, det syns när man tittar lite närmare på

stenen som finns kvar från den tiden, säger Malin Myrin.

Vid mitten av 1800-talet var det ovanligt med fasader i natursten. Granitsockeln hämtades lokalt, medan den röda och gråa kalkstenen kom från Borghamn. Traditionen är intakt, den nya kalkstenen kommer också från Borghamn:

– Vi har varit på besök i stenbrotten för att försäkra oss om att vi kan få fram rätt nyanser och volymer. Där vet de också exakt var motsvarande sten finns. Det har varit väldigt bra att kunna arbeta så nära en leverantör som kan sin historia, säger Malin Myrin.

DEN KALKSTEN SOM monterades för snart 150 år sedan var däremot av ojämn kvalitet. Redan efter bara några år började bitar från friserna under taket falla ned.

– Man ersatte med en rödaktig tysk sandsten, Kaiserslautern, på flera ställen. Den sticker ut färgmässigt, men det var inget som man tog någon större hänsyn till på den tiden.

Även om maskinerna har tagit över allt mer utförs fortfarande mycket av arbetet manuellt. Det mesta av den gamla kalkstenen och marmorn måste

bilas bort innan den ersätts med ny. Det är ett krävande arbete som låter höra om sig volymmässigt, något som knappast har undgått grannarna, några av Stockholms mer fashionabla hotell med uteserveringar sommartid.

– Men det har ju ändå varit så regnigt i sommar, säger Malin Myrin ursäktande.

Den första etappen påbörjades i mars, när vi är på besök i mitten av augusti är den på väg att avslutas.

Thomas Nygren är stenmontör och stenhuggare vid Närkesten som har haft entreprenaden under etappen.

– Den här typen av unika projekt är alltid väldigt roliga. Dels krävs stor erfarenhet för hitta lösningar, dels får man chansen att lära sig nya saker från historien.

EN LÄRDOM AV JUST den här etappen är att den kanske skulle ha gjorts något kortare, konstaterar han.

– Man lär sig ju alltid mest i början, när man väl är på plats. Då man kan göra en bättre bedömning av vad som krävs under de fortsatta etapperna. Det har ju till exempel visat sig vara mycket jobb med att bila bort sten. ■

Mycket av den gamla stenen bilas bort. Det är ett krävande arbete.

▲ Rasmus Bergsten och Thomas Nygren från Närkesten.

Den främsta skadeorsaken ▶ är fukt som tränger in och får leran att svälla.

▼ **Projekt:** Restaurering av Nationalmuseum, Stockholm.

Stenleverantörer: Borghamns Stenförädling och Borghamnsten.

Stenentreprenör: Närkesten.